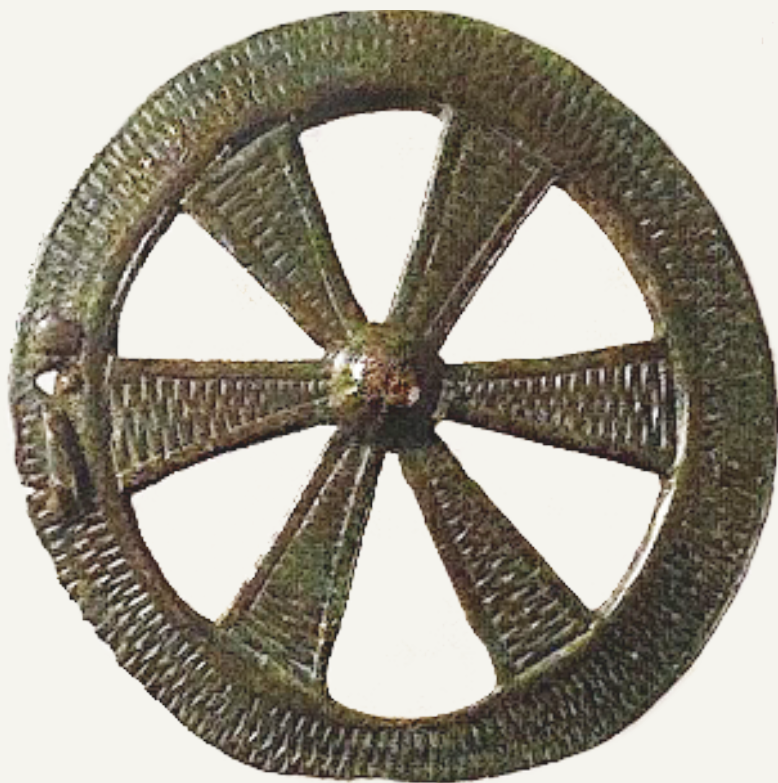

Žiemgalių palikimas Akmenės krašte

Ekskursijos automobiliais maršrutas

Maršrutas parengtas
VšĮ „Akmenės istorijos
muziejus“ užsakymu

Projektas „Atraskime Akmenės istoriją kartu: jaunimo archeo-
loginė stovykla ir turistinis maršrutas“ iš dalies finansuojamas
Kultūros paveldo departamento ir Akmenės rajono savivaldybės

Kelionės planas

7 vietas

asfalto keliai, miestelių gatvės, lauko ir miško takeliai

72 km + 4 km

vidutinio statumo Luokavos piliakalnio šlaitas su įrengtais laiptais

8 val.

maršrutas tiesinis (pradžios ir pabaigos taškai nesutampa)

Maršrutas apima reikšmingiausias ir gražiausias Akmenės krašto baltų paveldo vietas, į kurias keliautojas kviečiamas pažvelgti iš žiemgalių genties kultūros ir visos Lietuvos istorijos pusės. Keliaujant šiuo maršrutu taip pat bus proga susipažinti su vos prieš kelis metus Lapkasių miške, Kesiuose ir Vėlaičiuose atrastomis baltų paveldo vertybėmis.

1. Kelionė prasideda Papilėje, kur paskutinius savo gyvenimo metus praleido Simonas Daukantas. Būtent jis po daugelio šimtmečių tylos vėl atrado baltų gentis, prabilo apie lietuvių ir latvių vienybę, parodė šio paveldo – ne tik piliakalnių, bet ir būdo, gyvensenos, atminties kultūros svarbą lietuvių tautai. S. Daukanto darbais rėmėsi tautinio atgimimo šaukliai ir pirmieji valstybininkai.

2. Lapkasių miške aplankysite šventvietę, kurioje išliko mirusiems skirto baltų religijos apeigas menančio unikalaus senkelio atkarpa, pušis senolė ir pelkė, kurioje kitados buvo lokalizuojamas povandeninis mirusiųjų pasaulis; įvedus krikščionybę jis apgyvendintas piktomis dvasiomis.

3. Pažintis su pelkėmis tęsiasi Kamanose, kur yra galimybė ne tik pasivaikščioti pažintiniu taku, bet ir iš aukščio pasigėrėti bekraščiais miškais. Anot S. Daukanto, miškas saugo lietuvių tautos dvasią ir ją stiprina; tai pirmą kartą lietuvių ir žemaičių erdvė, buveinė, kurioje karta iš kartos mūsų protėvių buvo įsikurta, įsibūta, įsišaknyta.

4. Vadaksties ir Agluonos santakoje prie Kesių kaimo stūkso Alkos kalnas – unikali žiemgalių Duobenės žemės šventvietė su šventu akmeniu ir menama senovės apeigų vieta. Ne visos šios vietovės paslaptys atskleistos. Iš to, kas jau žinoma – užrašyta daugelis padavimų ir sakmių – matyti, kad apylinkių gyventojai senosios religijos papročių laikėsi ilgai po krikščionybės įvedimo.

5. Toliau kelias veda į Vegerius, kurių reikšmė sumenko tik po Antrojo pasaulinio karo. Tačiau visuomenininkų ir vietos bendruomenės pastangomis pastaraisiais metais čia surengti archeologiniai tyrimai, apibendrintos archyvuose saugomos istorinės žinios. Iš jų tapo aišku, jog nuo pirmųjų mūsų eros amžių Vegeriai buvo reikšmingas žiemgalių kultūros židinys, čia kryžiuosiai senovės prekybos ir karo keliai.

6. Lankydamas Luokavos piliakalnį, kuris mena garbingos žiemgalių istorijos amžius, keliautojas pasiners ir į baltų mitologijos pasaulį. Senųjų mitų siužetus apie užkeiktą karalaitės – dievaitės vadavimą ir pavienius motyvus apie čia gyvenantį žaltį bei aukojimus pabaigus lauko darbus, išsaugojo padavimai ir sakmės. Patys smalsiausiai galės aplankyti rytus nuo piliakalnio stūksantį baltų religijos apeigų akmenį su įduba.

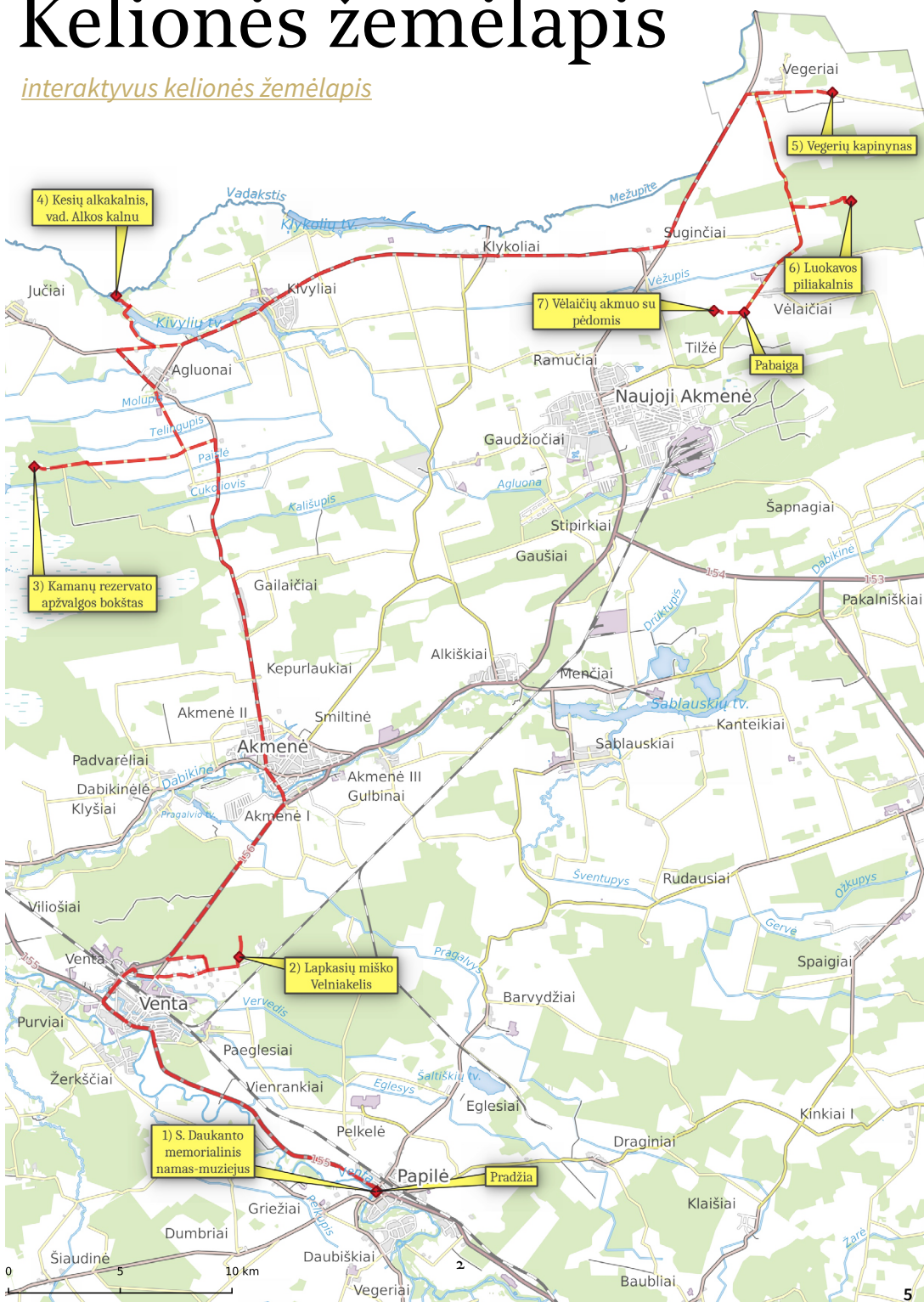
7. Vėlaičių akmuo su pėdomis prieš kelis dešimtmečius buvo nustumtas į pamiškę, tačiau išliko nesužalotas ir stebina savo išskirtine išvaizda: aiškiai matomos trys dievų pėdos, dar trys mažesni įdubimai primena gyvūnų pėdeles. Tai akmuo, kuris pirminėje vietoje buvo slenkstis dievų ir deivių, mirusiųjų vėlių kelyje į dangų ir požemio pasaulį. Tokiose šventvietėse buvo meldžiama sveikatos, laimės ir pasisėkimo.

Leidžiantis į kelionę patartina įsidėti gėrimo ir užkandžių, o sočiau pavalgyti galima bus baigus kelionę Luokavos kavinėje Naujoje Akmenėje (Vytauto g. 1A). Be to, Papilėje ir Akmenėje veikia maisto prekių parduotuvės.

Dėmesio! Lankantis pasienio ruože (ties Kesiais, Vegeriais) reikia turėti asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą.

Kelionės žemėlapis

interaktyvus kelionės žemėlapis

Kaip naudotis maršrutu?

Maršrutas patogus skaityti telefone arba atsispausdinti ant lapo (į gulsčią A4 formatą telpa du maršruto lapai).

Interaktyvus kelionės žemėlapis. Kelionės vietas patogiu sekimi interaktyviame žemėlapyje, jį atsidaryti galima paspaudus ant gelsvos nuorodos 5 psl. Mobiliajame įrenginyje įjungę geografinės padėties nustatymo imtuvą (GPS) lengvai matysite, kur veda kelionės maršrutas ir kur esate Jūs.

56.2095, 22.7354. Vietų aprašymuose paspaudus ant koordinacių, nuoroda nukels į *Google Maps*.

Sutartiniai ženklai:

Kaip nuvykti iki vietos?

Pasakojimai

Kas tai?

Tyrinėjimai

Dydis, išvaizda

Renginiai

Datavimas

Pasiūlymai

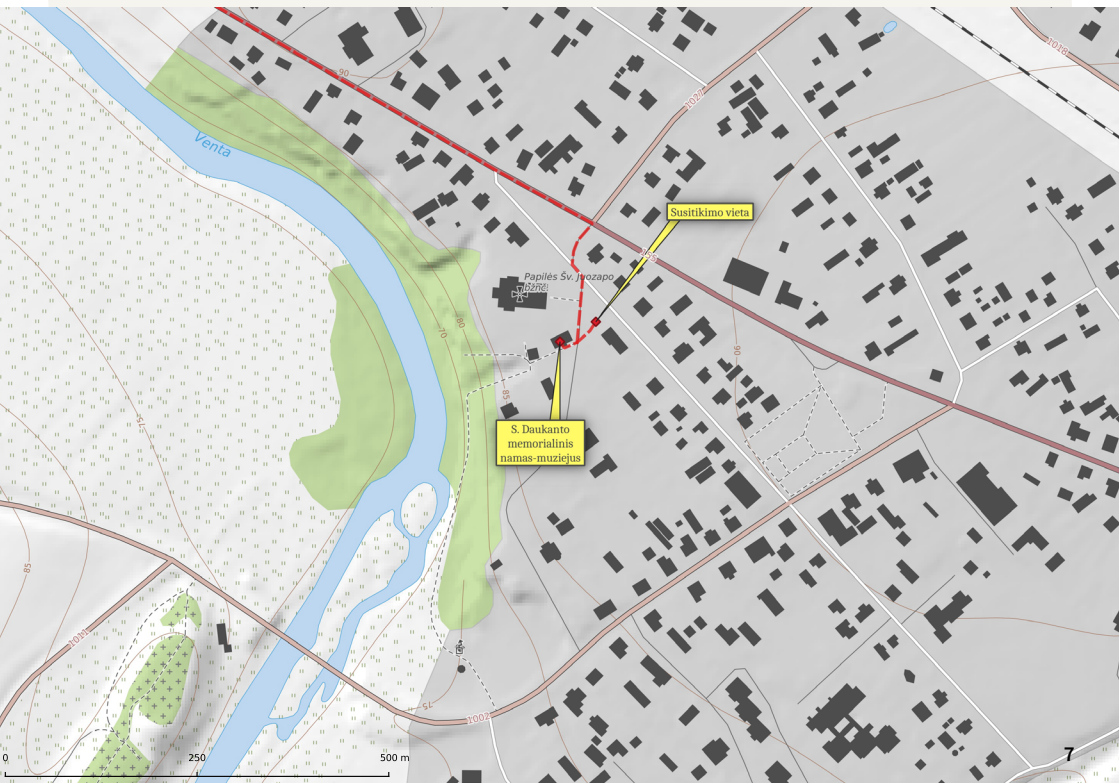
Įdomios žinios

1. Simono Daukanto memorialinis namas-muziejus

Kelionės pradžios ar susitikimo vieta – automobilių stovėjimo aikštelė tarp Papilės bažnyčios ir J. Basanavičiaus gatvės, priešais S. Daukanto memorialinį namą-muziejų ([56.151886](tel:56151886), [22.789255](tel:22789255)).

Šiuo metu dėl apsilankymo muziejuje reikia tartis telefonu 8 659 80747. Jeigu atvykote čia nesutarę, vis tiek gera pasidairyti jaukiame muziejaus kieme.

Tai kunigo Ignacijaus Vaišvilos (1811–1894) namai, kuriuose S. Daukantas (1793–1864) praleido trejus paskutinius gyvenimo metus.

Tai didelė, erdvi žemaitiška troba ant akmeninių pamatų. Šalimais jos – nedidelė klėtis. Nuo 1848 m. šioje sodyboje gyveno Papilės klebonas I. Vaišvila, kuris 1861 m. rudenį priėmė karšinti žymųjį įnamį Daukantą. 1863 m. rudenį, vykstant sukilimui, Vaišvila buvo areštuotas. Sugrįžęs po metų iš tremties globėjas (labdarys) rado Daukantą apleistą, sergantį, jau parašiusi testamentą.

1864 m. gruodžio 6 d. Daukantas mirė ant Vaišvilos rankų ir, anot Mečislavo Davainio-Silvestraičio, buvo apgiedotas prastų žmonių. Laidotuvės įvyko gruodžio 8-ąją, jose, pasak istoriko Vytauto Merkio, dalyvavo tik Vaišvila ir trys senolės.

Žymiausias ir vertingiausias šiandien memorialiniame muziejuje saugomas eksponatas – iš trijų obels šakų paties Daukanto Papilėje pagaminta kėdė, kurią 1932 m. įsigijo Šiaulių Aušros muziejus. Ši unikali kėdė Papilėje eksponuojama nuo 2001 m.

XIX a. pirma pusė; XX a. pabaigoje namas restauruotas.

Muziejaus kieme saugomas pirmasis S. Daukanto antkapis – lauko akmenis plokštė su grubiai, pasakojama, paties istoriko iškalto užrašu (mirties data buvo iškalta vėliau): *Cze Gul Kunas | Symona Daukanta | Rasztinika Warga | Pieleš Gimuse Metusi | 1793 Miruse 1864 M | Sijkie [= gruodžio] 6 Dienoi.*

1884 m. Ignacijaus Vaišvilos rūpesčiu senoji antkapinė plokštė buvo pakeista kita (ir dabar čia esančia) plokšte, pagaminta Rygoje. Jos užrašas skelbia:

Ateivi! Minėk sau, jog čion palaidotas Simanas Daukantas, pirmas iš tarp mokytų vyrų, rašytojas senovės veikalų Lietuvos, Žemaitijos, kaip ir kitų naudingų knygelių. Jis per savo gyvenimą, it vargo pelė, be paliaubos triusėjo vienutiniai žemaitiškai rašyti dėlei naudos vienuočių. Gimė 1793 m. 28 d. spalinio mėn. Mirė 1864 m. 24 lapkričio [remiantis senuoju kalendoriumi, kuris tuo metu Rusijos okupuotoje Lietuvoje buvo oficialus. – Vait.]. Ištark: Viešpatie! Duok jam atilsį amžiną. Palaidojęs ant jo kapo įsteigiau su užrašu užristi tą akmenį. Papilės kleb. Vaišvila.

Teigiama, kad iki 1925 metų ant Daukanto kapo buvusios abi šios plokštės.

1930 m. rugsėjį žurnalistas H. Blazas lankydamasis Papilėje kalbėjosi su į devintą dešimtį įkopusiu papilėniškiu Juozapu Šliauteriu. Jis dar galėjo atsiminti Daukantą ir galbūt buvo tas pats Šliauteris, kuris minimas per Daukanto laidotuves nešęs žibintą priešais kunigą Vaišvilą. Blazo paklaustas, ar Daukantas buvo panašus į „aną, kuris aikštėje ant aukšto stiebo pastatytas“ (omenyje turėtas paminklas S. Daukantui Papilėje), atsakė:

Tai toks ir buvo. Susilenkęs, apsisiautęs ilgu šliaproku [surdutu], ant galvos raudona ermukka [maža kepure be snapelio]. Buvo pamaldus, kas rytas ėjo į bažnyčią. Valgė su šeimyna, visados stačias. Ateidavo prie stalo, už vienos ausies alupka [pieštukas], už antros – papirosas. Čia ant krūtinės kišeniuje popiera. Pasisems šaukštą, pakels koją ant suolo ir rašo popierą ant kelies pasidėjęs. Buvo visuomet mįslingas. Mislijo ir mislijo.

Kasmet gegužės pabaigoje muziejuje rengiama Lakštingalų nakties poezijos šventė. Laikas nuo laiko muziejuje vyksta ir kiti kultūriniai renginiai, apie tai pirmiausia paskelbia *Facebook* paskyra [Simono Daukanto muziejus](#).

Muziejaus kiemelyje, kuris dar vadinamas Atgimimo kiemeliu, rasiite malonią ąžuolo, pasodinto 1989 m. vasario 16 d. paunksmę, kurioje miela pabūti ir ilgiau. Beje, čia pat prie vartelių prasideda Jurakalnio geologinis pažintinis takas.

Atsisveikinus su memorialiniu muziejumi, dar galima pasigrožėti 1930 m. pastatytu paminklu Daukantui (skulp. Vincas Grybas) ([56.151080, 22.791714](#)). Čia pat, tik už Ventos, ant Papilės piliakalnio įrengtose kapinėse – S. Daukanto kapas ([56.149640, 22.784080](#)).

Sekdami žemėlapij, Mažeikių keliu vykstame į Lapkasius. Pasiekę Ventos gyvenvietę, išsukame į Akmenės kelią ir tuoj pat dairomės, kur įsukti į Naujikų gatvę ([56.199377, 22.700592](#)).

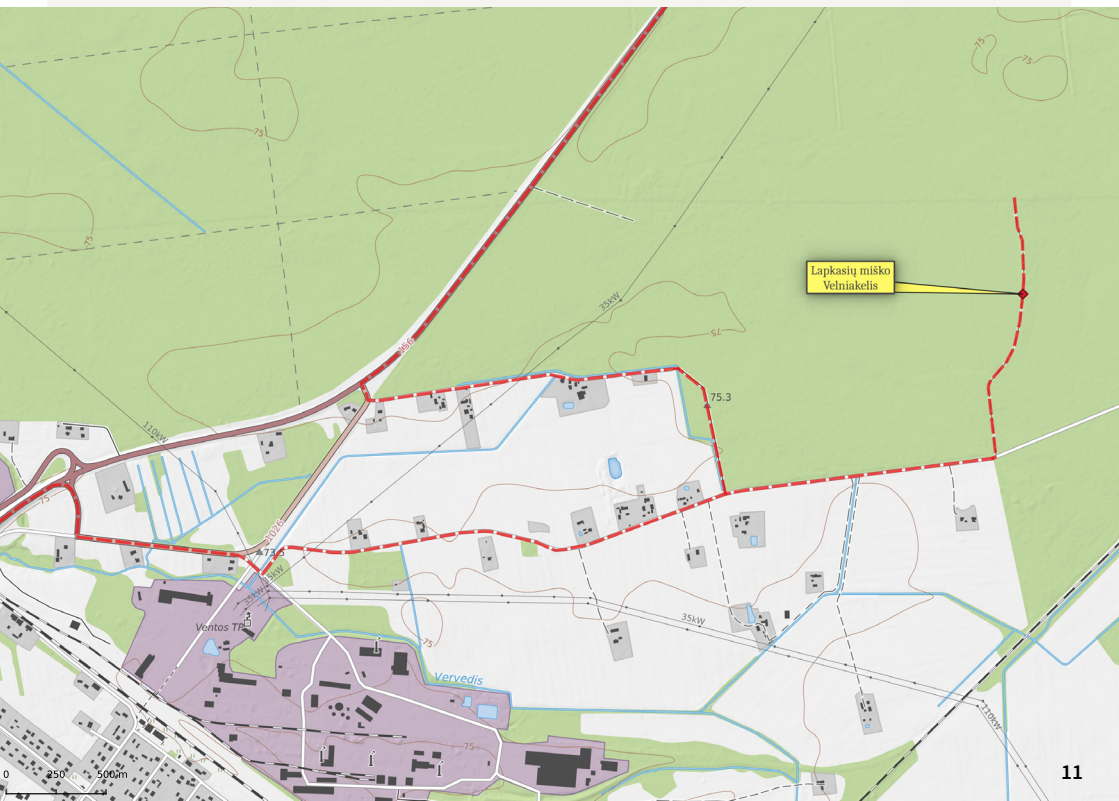
2. Lapkasių miško *Velniakelis*

Naujikų gatve važiuojame tiesiai, iki pat miško ribos, kur nedidelėje kryžkelėje (56.202216, 22.733402) automobilį teks palikti. Toliau 150 m eisime čia prasidedančia, šiaurės kryptimi vedančia kvartaline linija; iš jos nežymus posūkis dešinėn (56.203422, 22.733347) ir miškovežio vėžiomis netrukus pasieksime paslaptį Velniakelį.

Velniakelis yra miško senkelis – mirusiems pašvęstos Lapkasių miško šventvietės dalis.

Tai apie 450 m ilgio, 2,4–2,6 m pločio, retkarčiais važiuojamas pušyno kelias, kuris iš dalies sutampa su 1890 m. topografiniame žemėlapyje M 1: 21 000 pažymėtu keliu į Tupikų kaimą (šiaurėje). Kur buvo šio kelio pradžia pietų pusėje, tiksliau nežinoma.

Velniakelis nežymiai riečiasi, veda palei Velnio pelkę, kuri plyti vakaruose (kairėje).

Kada ši šventvietė įkurta, tiksliau nenustatyta.

Maždaug už šimto metrų į šiaurės rytus nuo šiaurinio Velniakelio galo (tai nedidelė miško kelių kryžkelė) išliko 3,28 m apimties pušies kelmas; ši pušis vadinta *Didžiąja*, arba *Velnio pušimi* (56.2093, 22.7363). Čia vietos gyventojai eidavo su žibintais ieškoti pasiklydusių artimųjų...

Maždaug už šimto metrų į šiaurės vakarus nuo minėto kelmo, džiūsta, tačiau dar stovi 2,95 m apimties pušis senolė (56.2095, 22.7354).

Velniakelis staiga prasideda ir staiga baigiasi. Ant Velniakelio ir aikštelėse šalia jo velniai keldavo vestuves, šokdavo ir sutrypė kelių, todėl iki šiol čia niekas neauga.

Kiti sako, kad karieta važiavo ponai ar kokie vestuvinininkai ir vežė auksą. Po to šioje vietoje atsiradęs Velniakelis.

Viena Velnio pelkės dalis vadinosi Leizarinė – esą Velnias iš Akmenės šilės [sinagogos] baisiąją („nuognąją“) naktį pagrobavo seniausią žydą. Kartą Velnią, nešantį tokį Leizorių, žmogus peržegnojo. Tas

krito į pelkę ir žuvo. Šioje Leizarinėje, kitaip dar vadinamoje Kūlyne, buvęs akmuo su Velnio pėda (ar išliko, nežinia).

Užrašė Egidijus Jaraminas XXI a. II dešimtmetyje

Keliai, turintys *Velniakelio*, *Dūšių kelio* arba *Vėlių kelio*, taip pat kitus panašius pavadinimus, Lietuvoje ir už jos ribų yra ypatingai reti. Lapkasių miške apie senovės laidojimo vietą žinių nėra, tačiau padavimuose ir sėkmėse apie Velniakelį išliko vaizdinių apie velnius, gabenančius sielas į pragarą (jie kelia vestuves su mirusiais ir šoka arba paslaptingi ponai karieta veža auksą – velionių turtus ir kt.). Krikščionišku pragaru gali būti įvardijamas senovės baltų mirusiųjų pasaulis, kuris susijęs su vandeniu, ežerais, upėmis ir ypač dažnai – su pelkėmis.

Šviesią dieną Lapkasių miške malonu pabūti ilgėliau, paieškoti uogų ar grybų. Apsiniaukus nuotaika paslaptinga, šiek tiek slogi.

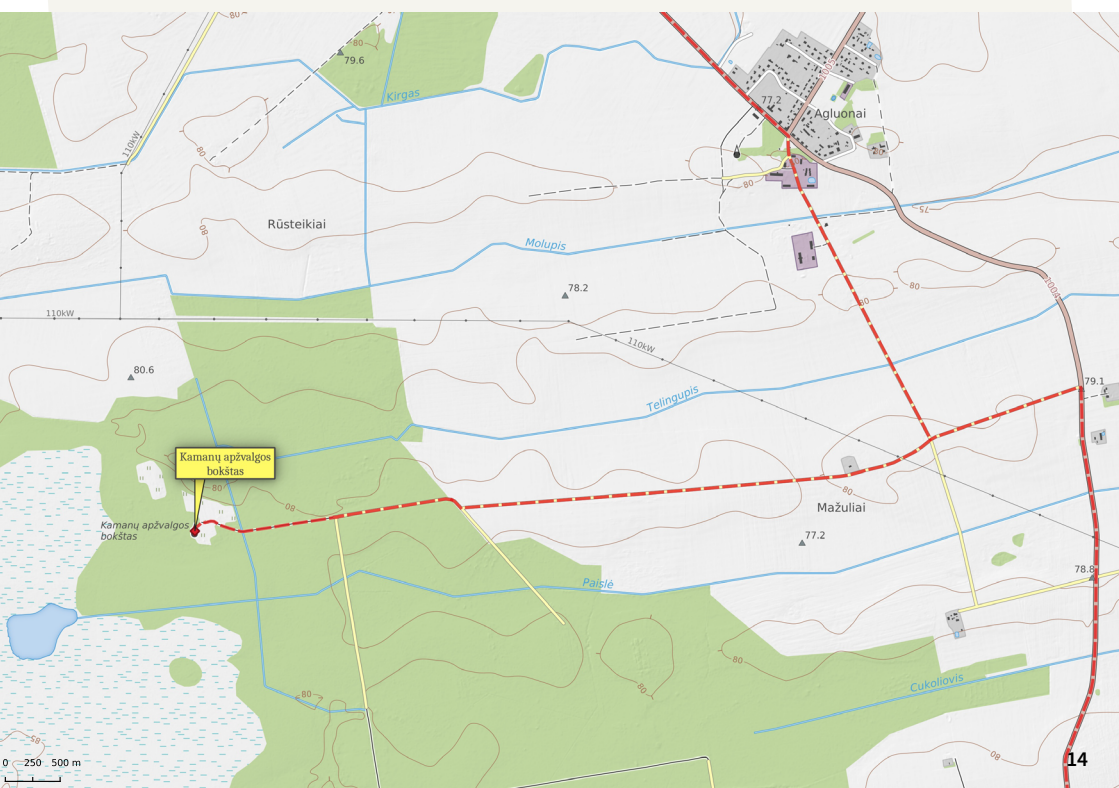
Iš Lapkasių Ventos gyvenvietės pakraščiu, pamiške, sugrįžtame į Akmenės kelią ir netrukus ją pasiekiamo.

3. Kamanų valstybinis gamtinis rezervatas

Visiems norintiems apsilankyti Kamanų rezervate privalu teirautis telefonais +370 425 59285, +370 616 04556 arba elektroniniu paštu info@kamos.lt. Rezervato darbuotojai yra draugiški ir paslaugūs. Turintys daugiau laiko kviečiami užsukti į Direkciją ir į šiuolaikiškai įrengtą lankytojų centrą Akmenėje, Pušų g. 2 (56.250078, 22.731659).

Jei skubate ir norite per vieną dieną suspėti aplankyti visas maršruto vietas, kviečiame bent jau įkopti į Kamanų rezervato apžvalgos bokštą (56.313230, 22.652010).

Tai didžiausia visoje Šiaurės Lietuvoje aukštapelkė, unikalus gamtos ir kultūros vertybių židinys.

Rezervatas apima Kamanų pelkė (2434 ha) ir ją supančius miškus. Vidutinis durpių klodo storis – 3,8 m (giliausioje vietoje – 7,2 ha). Tačiau dvylikoje Kamanų pelkės klampynių dar telkšo ir 120 ežerokšnių; didžiausias ežeras užima 6,6 ha plotą.

Iki 2005 m. Kamanų rezervate buvo užfiksuota 233 grybų, 964 augalų ir 2448 gyvūnų, paukščių ir vabzdžių rūšys.

Pelkė pradėjo formotis traukiantis paskutiniam ledynui (apie 11 500 m. pr. m. e.).

Žvelgiant iš apžvalgos bokšto į pietus – kaip ant delno *Liepų*, kitaip *Stadalės* vardu vadinama sala. Apie ją pasakojama, kad čia stovėjo ir nugrimzdo bažnyčia; vėliau čia ateidavę nuo priešų slėptis aplinkinių kaimų gyventojai.

Įdomu, kad slapto kelio per pelkė vieta iki šiol aiškiai matoma – tai apie 220 m ilgio, 6,4–6,8 m pločio berželių juosta, jungianti minėtą salą su sausuma (rytų pusėje).

Žvelgiant į bekraščius miškus ir pelkes iš Kamanų rezervato apžvalgos bokšto įdomu skaityti Daukanto *Būdą senovės lietuvių kalnėnų ir žemaičių*:

Kas aprašys kalnėnų ir žemaičių senovės girias, kokias anie, atsidanginę į tą kraštą, rado, kurios be kokių tarpkrūmių vienu lieкну it jūra niūksojo; nesgi šios dienos girių ir pievų vietoje angis girios

trakšojo, o tarp jų jau versmėtos kirbos [klampynės] burgėjo, jau ežerai tyvuliavo. Neišžengiami pušynai, eglynai, beržynai, ąžuolynai nuo amžių amžiais suaugę niūksojo ir visi vienu viena giria buvo, upėmis tikrai ir upeliais išvagota, nes ir tos pačios upės ir upeliai perkaršusiais medžiais užvirtę, kuriuos pavasario ar rudens tvanai tevokė [tevalė], o jei kurių tenai smarkūs sriautai nestengė pakušinti, tie, mirkdami vandeny, į plieną pavirtę, jau apdumiami smiltimis, jau nudumiami nuo amžių amžių žlugsojo it akmenys, kurių žilą karšatį dar apyniai, alkšnių ir karklų šakose vydami, pavandeniais išsisvarstę, savo spurganotais vainikais klėstė [siautė]; visas kraštas viena giria niūksojo, į kurios tankmę ne vien gyvulys, bet ir žmogus negalėjo įlįsti.

2020 metais vienos iš Kamanų aukštapelkės salų pakraštyje buvo aptikti du XIII ar XIV a. paaukoti kirviai ir pora surūdijusių ietigalių. Unikalus radinys rodo, jog pelkėje būta žiemgalių šventvietės ar net keleto jų; čia buvo aukojami ginklai.

Čia kasmet rengiami Pasaulinei pelkėtų vietovių dienai (vasario 2 d.) skirti renginiai. Taip pat rezervate organizuojama ir kitų renginių bei moksleivių išvykų. Apie renginius skelbiama *Facebook* paskyroje [Kamanų valstybinis gamtinis rezervatas](#).

Apžvalgos bokšto apačioje, kur prasideda rezervato mokamasis takas, yra galimybė atsikvėpti, pabūti, pasistiprinti į kelionės krepšelį įsidėtais užkandžiais.

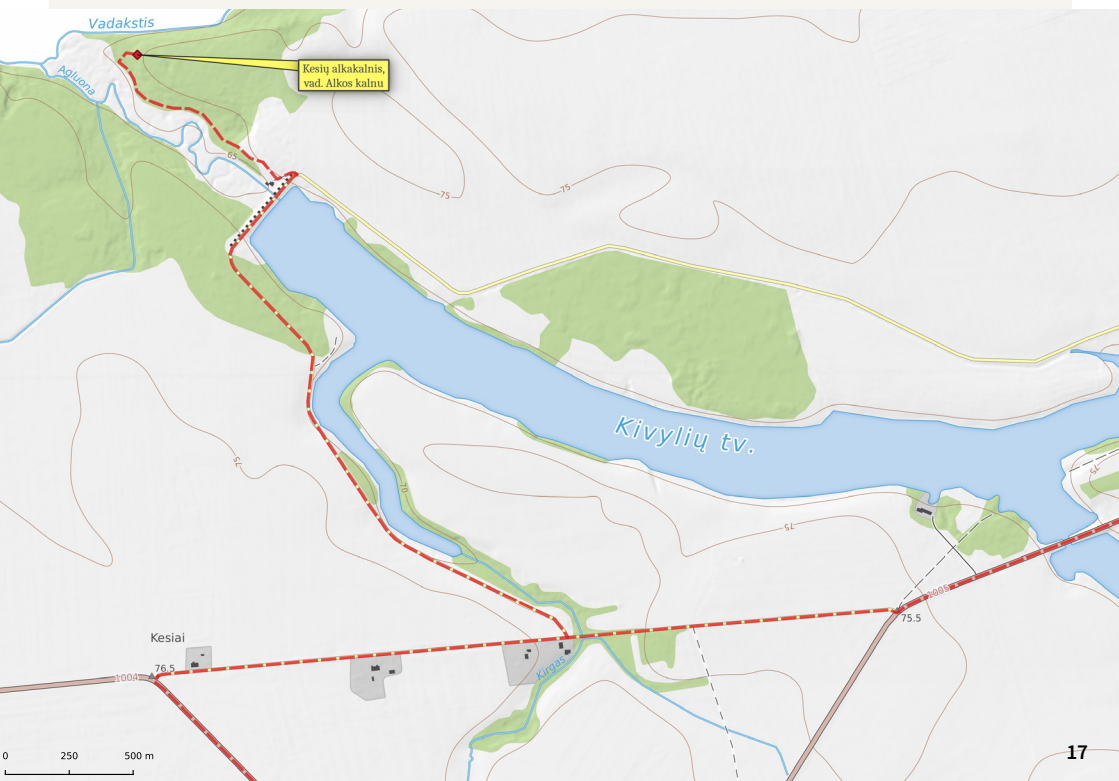
Toliau važiuojame į Agluonus, prie į šiaurę nuo jų esančio Agluonos upės tvenkinio (dar vadinamas Kivylių tvenkiniu); sustojame prie užtvankos ([56.349465](#), [22.690097](#)).

4. Kesių Alkos kalnas

 Toliau puskilometrį į vakarų pusę eisime pėsčiomis. Aiškesnio tako čia nėra, tačiau lengva orientuotis pagal kairėje srūvančią Agluonos upę. Jos santakoje su Vadakstimi reikia dairytis į dešinę – pamatysite mišku apaugusį Alkos kalną (56.351663, 22.684698).

 Tai viena žymiausių žiemgalių šventviečių Lietuvoje.

 Alkakalnis yra apie 300 m ilgio aukštumos kyšulys 5–8 m aukščio vidutinio statumo šlaitais. Iš šiaurės jį juosia Vadakstis (žyminti ir Lietuvos valstybinės sienos ribą), o iš pietų – Agluona. Alkos kalno smaigalyje link upių santakos, šlaito vidurinėje dalyje yra 2 x 3,25 m

dydžio, 1,15 m aukščio rausvos spalvos, nuo karščio sueižėjęs granito riedulys.

Tyrinėjimai rodo, kad Alkos kalnai visoje Vakarų ir Šiaurės vakarų Lietuvoje plito apie V–VI a.

Alkos kalno aikštelėje aukščiau granito riedulio seniau buvusios trys akmenų krūsnys. Apie jas pasakota, kad tai ugniavietės-aukavietės.

Šių krūsnų vietose išliko iš žemės kyšančių nedidelių akmenų ratai-vainikai; ryškiausias iš jų – 1,8 m skersmens. Juos galima matyti už kelių metrų į pietus nuo sovietinio betoninio stulpo.

Apie Alkas yra šitokių padavimų. Žmonės pasakoja, kad senovėje buvusi ant Alkų kalno bažnyčia (žyntyčia) ir jos turtai esą užkasti kalne.

Kitą kartą šioj pusėj Agluonos, ant kalno piemenė ganė kiaules ir dvyliktą valandą dienos pamatė kunigą su bažnytiniais rūbais vaikščiojantį, bet didumo jis tebuvo tiktai kaip vaikas! Kiti sako matydavę kunigą be galvos, vaikščiojantį aplink Alkas...

Kalne ar šalia jo gyvenusi pana, vardu Aglona. Ji visą savo amžių šiame kalne kūrenusi aukų ugnį. Kai pasenusi ir ugnies kūrenti nebegalėjusi, vieną kartą, didelės šventės metu, užkūrusi labai didelę ugnį, kurioje pati susideginusi. Kadangi ji buvusi labai gera ir visų gerbiama, ji buvusi sudeginta ir jos pelenai palaidoti šiame kalne. Jos atminimui kalnas likęs pavadintas Aglonos kalnu, o upė – Aglonos upe.

Užrašyta 1935–1939 m.

Šventvietė iki šiol nėra tyrinėta.

Žinoma, kad 1930–1940 m. laikotarpyje vietos savininkas vesdamas vandentiekį artimiausioje Alkos kalno aplinkoje rado žmonių kaulų, o prie jų – geležinių ir žalvarinių dirbinių. Tačiau tikslesnių žinių apie juos nėra.

Nuošali vieta, medžių paunksmė, kurioje išliko baltų religijos dvasia; vaizduotę kursto šen bei ten kyšantys akmenys, čia norisi pabūti, padainuoti.

Iš Kesių per Kivylius, Klykolius, Suginčius pasiekiame Vegerius, kryžkelėje sukame dešininę ([56.396577](#), [22.937723](#)).

5. Vegerių kapinynas III

Per kaimą tolyn į rytus važiuojame pagrindine (Klevų) gatve, o pasiekę Vegerių viensėdžius, tuoj pat už jų, kairėje, pamatome kapinių medžių guotą (56.396642, 22.972242).

Tai žiemgalių genties kapinynas, kurio pakraštyje yra kaimo kapinės.

Vegerių kaimo kapinės yra kelio, vedančio prie Lietuvos valstybinės sienos, šiaurinėje pusėje. Jos užima apie 25 x 30 m dydžio plotą. Iš antkapių čia telikęs vienas akmeninis postamentas be viršūnės, o šiauriniame kapinių pakraštyje keroja senas gražus ąžuolas.

Žiemgalių genties kapinyno būta į vakarus nuo kapinių, palei lauko kelią. Pastaraisiais metais radinių iš žiemgalių ir jau pakrikštytų senųjų Vegerių gyventojų kapų rasta ir dirbamame lauke į šiaurę nuo kapinių.

II–III amžiuje čia būta Žemaitijai, Šiaurės Lietuvai ir Pietų Latvijai būdingų pilkapių, V–VI a., X–XI a., XIII–XIV a. – žiemgalių kapinyno, XVI–XX a. – senkapio ir kaimo kapinių.

Pirmą kartą Vegeriai paminėti 1588 m. vasario 1 d. dokumente. Iki tol kaimas priklausė vokiečiui Echertui Krausui, o šiam mirus tapo Sebastijono Kęstarto nuosavybe. 1602 m. pastarojo sūnui, taip pat Sebastijonui, Zigmantas Vaza suteikė privilegiją Vegerių kaime įkurti miestelį, pirmadieniais rengti turgų, o per Devintines – *jomarką* (prekymetį).

Jau XIX a. pabaigoje prie Vegerių kaimo buvo randama žmonių kaulų ir įvairių įkapių kirvių, iečių, kalavijų, sagčių, segių, smeigtukų, kurie iki šių dienų neišliko.

1940 m. Vytauto Didžiojo Kultūros muziejui Kaune buvo pranešta apie tai, kad kasant duobę perkūnsargio įžeminimui, apie 60 m nuo kapinių rasta įvijinė apyrankė ir grandinėle sujungtų smeigtukų pora.

Pastaraisiais metais arimuose aptikta sulankstytų ir aplaužytų žalvarinių dirbinių: kabučių, segių, apyrankių, žiedų, geriamojo rago rankena su pusmėnulio formos kabučiu.

Vegeriuose – buvusiamė miestelyje – dar galima praleisti valandėlę kitą, aplankyti čia stovėjusios bažnyčios, cerkvės ir sinagogos vietas (vietovė labiausiai nukentėjo 1944 m. einant frontui).

Iš Vegerių žvyrkeliu sukame kairėn (56.396686, 22.941568) ir už 3 km, prieš skersinį melioracijos kanalą, laukia dar vienas posūkis kairėn (56.371575, 22.956152).

6. Luokavos piliakalnis

Automobilius pastatome jiems skirtoje aikštelėje. Į piliakalnį veda pėsčiųjų takas (56.372799, 22.979478).

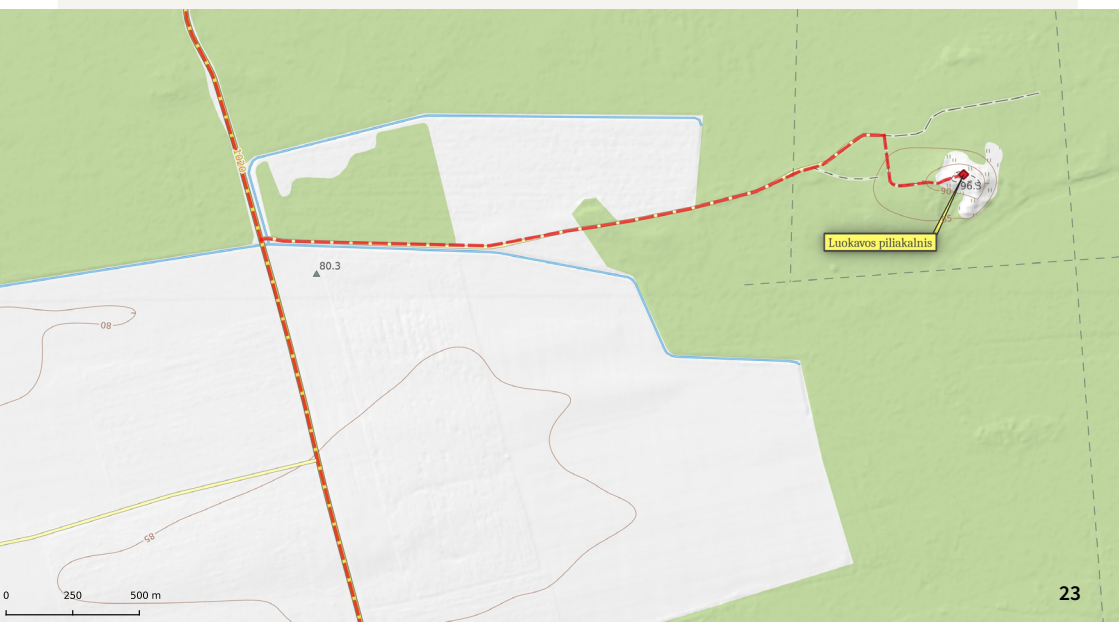

Tai vienas žymiausių žiemgalių piliakalnių Lietuvoje.

XIX a. pabaigoje – XX a. viduryje Luokavos piliakalnis buvo apardytas kasant žvyrą (pietinėje pusėje matyti Kerežių kaimo gyventojų iškastos žvyruobės, o rytinėje – valstybinės). Išlikusi piliakalnio aikštelės dalis yra apie 18 x 60 m dydžio. Ją juosė gynybinis pylimas; taip pat būta ir antro pylimo vakarų pusėje.

Vidutinio statumo piliakalnio šlaitai siekė 20 m aukštį; nepalieti išliko, deja, tik šiaurės vakarų pusėje.

Luokavos piliakalnis iki šiol nėra tyrinėtas, tačiau bemaž vienin-
gai sutariama, jog XII–XIII a. čia būta vieno iš Žiemgalos adminis-
tracinių, gynybinių ir religinių centrų.

Už 0,93 km į rytus nuo Luokavos kalno, miško pelkės, vadinamos
Ežeru, vakariniame pakraštyje (56.3751, 22.9947) yra laivo pavidalo
baltas akmuo (dydis – 1,55 x 2,4 m, aukštis – 0,76–1,05 m). Broliai
Balčiūnai iš kadainykščio Luokavos kaimo šį akmenį vadino Auku-
ru.

Prisisapnavo kunigui Lemeževičiui per sapną, kad kažkas jam sako:
– Eik Velykų rytą su visais bažnyčios daiktais, eik, – sako, – ant Loka-
vos kalno, ir išsikels iš kalno Lokavos dvaras.

*Na, tai ėmė anas sušaukė bažnyčios komitetą, sutarė: „Reikia eiti: gal
ir išvaduosim tą dvarą“.*

*Tada anie ėjo. Bebuvo vienas kilometras likęs. Ir atbėgęs vaikelis sve-
timas nepažįstamas ir pasakęs:*

– Veltui einat, nes ne viską paėmėt.

– Kaip ne viską?

– Dar trūksta jums to, ką žvakes geso (toki šnypščiukai), šitų šnypšči-
ukų nepadėmėt. Ir nieko nelaimėsit, grįžkit atgalio.

Ir neatvadavo to dvaro, kam ne viską turėjo.

Užrašyta 1964 m.

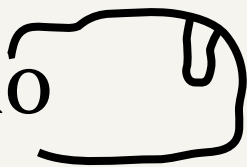
Pastaraisiais metais lobių ieškotojai netoliese rado seniausio pini-
go – lietuviško ilgojo – dalį. Tai verčia manyti, kad Luokavos medinė
pilis ar jos papėdės gyvenvietė tebegyvavo XIV a.

Luokavos piliakalnio papėdėje yra prižiūrima atokvėpio vieta – pavėsinė, suolai, ugniavietė. Čia galima pabūti, pasivaikščioti po piliakalnį supantį pušyną.

Iš Luokavos miško grįžtame į Vegerių kelią, iš kurio buvome išsukę, ir už 3 km (pravažiuavę Vėlaičių kaimą kairėje) sustojame šalikelėje priešais kanalą (56.348077, 22.936493).

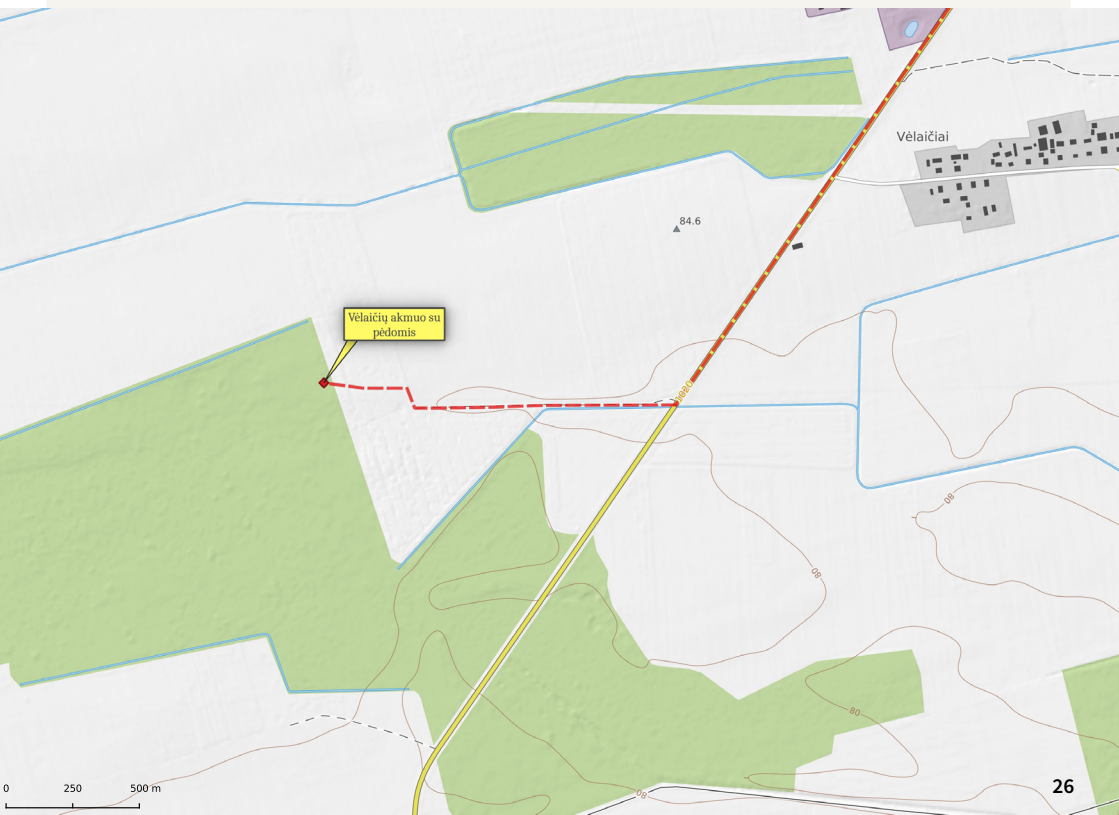
7. Vėlaičių akmuo su pėdomis

Dirbamų laukų pakraščiu einame sulig kanalu, jis pakrypsta kairėn, o priekyje, laukuose, matome du ąžuolus ir šia kryptimi einame iki pat miško. Akmuo su pėdomis guli miško pakraštyje, dešiniau pamiškėje augančio ąžuolo, tarp kitų iš lauko nustumtų riedulių (56.3484, 22.9246).

Tai akmuo su pėdomis – šventomis baltų dievų žymėmis.

Akmuo raudonos spalvos, ištęsto trikampio formos, 2,25 x 2,7 m dydžio, 0,35–0,8 m aukščio; viršus plokščias, aiškiai matosi dvi dešinės (22 ir 24 cm) ir viena kairės pėdos (14,5 cm ilgio) žymės.

Arčiau kairės pėdos yra dvi netaisyklingos (2,5 x 6 cm ir 3 x 5 cm), o į šalį nuo dešinės – dar trys panašios duobutės, kurios visos vadinamos avelių pėdelėmis.

Į dabartinę vietą pamiškėje akmuo kartu su kitais rieduliais buvo nustumtas valant laukus. Senoji vieta – maždaug už 125 m į pietryčius (56.3479, 22.9264) – yra tarp dviejų ant lauko likusių ąžuolų (pagal senuosius gyventojus vakarinis jų vadinamas Kerio, o rytinis – Šimo vardu). Čia akmens plokštuma virš žemės buvo iškilusi apie 20–25 cm.

Akmenims su pėdomis pagarba rodoma nuo seniausių laikų (sukrikščionintuose pasakojimuose pėdos dažniausiai vadinamos Marijos arba Jėzaus vardais).

Vėlaičių kaimo įkūrėjas, gal pirmasis jo gyventojas, buvo Vėlius ar Vėlaitis. Asmenvardžio kilmė gali būti siejama su žodžiu vėlė „mirusio žmogaus siela“, o tokį vardą turinčiam žmogui, matyt, buvo priskiriamos savybės matyti, jausti ar gebėti su vėlėmis užmegzti ryšį.

Lietuvoje yra trys gyvenvietės, turinčios tokį pavadinimą, visos jos Žemaitijoje.

Akmuo su žmogaus pėdikėmis buvo mūsų daržo gale. Ant akmens, man atrodo, buvo viena pėda ir mažų pėdikių, sakydavom avies pėdikės arba Dievo karvelės. Užlipę ant akmens ištardavom „Amen“.

Mes pasimatuodavom pėdą – ji dar buvo per didelė. Kai mūsų pėdos paaugo, nebetilpdavo. Tarpusavyje kalbėdavom, kad negalima lipti, nes Dievas vaikščiojo, nusileidęs ant to akmens.

2019 m. akmenį surado ir vietos gyventojų pasakojimus užrašė kraštotyrinkas E. Jaraminas.

Vėlaičiuose mūsų kelionė baigiasi. Tik 5 km liko iki Naujosios Akmenės, kur galima užsukti į Luokavos kavinę. Šioje kavinėje dailininkas Antanas Adomaitis ištapė sienas remdamasis baltų mitologijos motyvais ir Akmenės krašto istorijos siužetais.

Atstumas nuo Vėlaičių iki Ventos gyvenvietės (155 kelio Kuršėnai–Mažeikiai) – 27 km, iki Žagarės – 34 km.

Papildoma literatūra

Daujotytė V. Žiūrėjimas į Simoną Daukantą nuo dviejų šimtmečių slenksčio, Žemaičių praeitis. Vilnius, 1994, kn. 3, p. 3–6.

Daukantas S. Būdas senovės lietuvių kalnėnų ir žemaičių. Parengė B. Vanagienė. Vilnius, 1993.

Drungilas J. Nuo kaimelio iki miestelio: Vegetarijų istorija XVI a. pab. – XVIII a. [Rankraštis]. Vilnius, 2020.

Girininkienė V. Simonas Daukantas ir Papilė. Vilnius, 2003, p. 1015–1032.

Granauskas R. Dvylika juodvarnių, apie Daukantą lakstančių, Baltas liūdesio balandis. Sudarė V. Sventickas. Vilnius, 2015, p. 33–86.

Jaraminas E. Akmenų kelias. Kai kurių akmenų prigimtinių vietos, vardai ir padavimai Akmenės, Papilės ir Viekšnių apylinkėse. Akmenė, 2021.

Lietuvos saugomos teritorijos. Informacinis leidinys-žinynas. Rengėjai R. Baškytė ir kt. Kaunas, 2006.

Merkys V. Simonas Daukantas. Vilnius, 1991.

Simonas Daukantas. Aš dėl lietuvių pamatus dedu. Parodos katalogas. 2019 m. kovo 14 – gegužės 12 d. Katalogo sudarytoja G. Džiaugytė. Vilnius, 2019.

Stepiņš P. Lietuvos Žiemgalos piliakalniai, Lietuvos archeologija, 2003, t. 24, p. 229–240.

Šliavas J. Mūšos senovė. [Rankraštis]. Žeimelis, 1975.

Papildoma literatūra

Vaitkevičius V. Senosios Lietuvos šventvietės. Žemaitija. Vilnius, 1998.

Vaitkevičius V., Vaitkevičienė D. 101 legendinė Lietuvos vieta. Vilnius, 2011.

Zemgaļi senatnē. Žiemgaliai senovėje. Rīga, 2003.

Žemės atmintis. Lietuvių liaudies padavimai. Parengė B. Kerbelytė. Vilnius, 1999.

Žiemgaliai. The Semigallians. Baltų archeologijos paroda. Katalogas. Parengė E. Gričiuvienė. Vilnius, 2005.

Maršrutą sudarė ir aprašymą parengė Vykintas Vaitkevičius

© MB Vykinto keliai 2021

Maršrutas ir aprašymas yra saugomi autorių teisių įstatymo